

Marlena Lorek^{*}, Grzegorz Wierzbicki^{},
Michał Więckiewicz^{***}, Grzegorz Surowiecki^{****}**

MIGRACJA NA GRANICY POLSKO-BIAŁORUSKIEJ JAKO ELEMENT WOJNY HYBRYDOWEJ

Streszczenie

Migracja to proces wpisany w rozwój cywilizacji i wynika z wielu czynników, jednak najczęściej dzięki niemu ludzie będą mogli zaspokoić swoje najważniejsze potrzeby. Jeden z większych problemów migracyjnych, z jakimi boryka się Polska i inne kraje UE, został odnotowany w 2021 roku na granicy polsko-białoruskiej. Migracja manipulowana przez dyktatora białoruskiego ma za zadanie zdestabilizować porządek funkcjonowania państwa. Konflikt ten jest również wywoływany przez Rosję, co może wskazywać na to, iż jest to wojna hybrydowa. W publikacji została przedstawiona kwestia migracji i wojny hybrydowej jako nowego wyzwania dla krajów Unii Europejskiej.

Słowa kluczowe: migracja, wojna hybrydowa, bezpieczeństwo, zagrożenia

Wstęp

Migracja jest procesem, z którym ludność ma do czynienia od zarania dziejów, jednak najważniejsze jest to, aby był on bezpieczny i nie tworzył dodatkowych zagrożeń dla jednostek w nim uczestniczących. Bezpieczeństwo jest jedną z najważniejszych potrzeb, dlatego też państwa powinny cały czas tworzyć nowe polityki bezpieczeństwa, gdyż rzeczywistość ruchów migracyjnych zmienia się wraz z postępem globalizacji. Na przestrzeni czasu ujawniła się nowa strona tego zjawiska społecznego traktowanego jako instrument destabilizacji bezpieczeństwa nie

* Politechnika Rzeszowska, e-mail: mlerek@prz.edu.pl, ORCID: 0000-0002-6814-8162.

** Uniwersytet w Siedlcach, e-mail: grzegorz.wierzbicki@uph.edu.pl, ORCID 0000-0002-3822-2384.

*** Gmina Stare Babice, e-mail: legal@mwieckiewicz.pl, ORCID 0009-0000-3626-9034.

**** Menedżerska Akademia Nauk Stosowanych w Warszawie, e-mail: gsurowiecki@wp.pl, ORCID 0009-0002-8270-0416.

tylko Europy, ale także świata. Dlatego też państwa tranzytowe i docelowe powinny ze sobą współpracować i tworzyć odpowiednie zabezpieczenie na poszczególnych granicach UE. W ostatnim czasie wydarzenia na granicy białorusko-polskiej pokazują, jak proces ten może być wykorzystywany do manipulacji. Problem, z jakim boryka się teraz Polska, określany jest mianem wojny hybrydowej, ponieważ dyktator białoruski w porozumieniu z rosyjskim tworzą nowe zagrożenia nie tylko na naszej granicy, lecz także dla całego świata. Używanie migrantów jako broni i sianie paniki jest wykorzystywane przez propagandę. Celem niniejszego artykułu jest pokazanie, jak nielegalne ruchy migracyjne oddziałują na bezpieczeństwo państwa i czy faktycznie migracja destabilizuje funkcjonowanie krajów Unii Europejskiej.

Migracja – podstawowe pojęcie

Migracja to nic innego jak przemieszczanie się ludności pomiędzy różnymi miastami czy krajami. Najczęściej wiąże się ona z dłuższą zmianą miejsca zamieszkania. Pojęcie to ma duży wpływ między innymi na zachowania gospodarcze i polityczne. Ruchy migracyjne mogą w znaczący sposób wpływać na bezpieczeństwo danego kraju¹, tworząc sprzyjające okoliczności do destabilizacji czy zaburzenia ładu publicznego na danym obszarze. Często założenia polityki bezpieczeństwa w kontekście migracji mogą radykalnie się zmieniać wraz z liczbą przybywających imigrantów². Migracja może być procesem okresowym lub trwałym – każdy z tych rodzajów może nieść ze sobą inne korzyści bądź wady. Można mówić o takich zagrożeniach, jak: wydatki związane z utrzymaniem imigrantów, wzrost przestępczości, konflikty³. Bardzo ważny jest profil migrantów – to, czy są to osoby chcące dostosować się do panujących relacji wewnątrz danego kraju, czy chcą one narzucać swoje wartości i upodobania kulturowe lub religijne. Korzyści z migracji dotyczą wyłącznie osób, które chcą osiągnąć zyski poprzez swoją pracę i wzmocnić gospodarczo dane państwo lub zwiększyć konkurencyjność na rynku pracy poprzez swoje doświadczenie i wykształcenie⁴.

¹ *Migracje i ich formy*, Zintegrowana Platforma Edukacyjna MEiN, <https://zpe.gov.pl> (18.08.2023).

² S. Castles, M. Miller, *Migracje we współczesnym świecie*, Warszawa 2011, s. 48.

³ P. Deszczyński, *Migracje zewnętrzne a bezpieczeństwo państw*, Warszawa 2008, s. 100.

⁴ L. Kacprzak, J. Konopka, *Bezpieczeństwo państw a procesy migracyjne*, Piła 2008, s. 18. Zob. M. Jurgilewicz [i in.], *Management of restrictions during the SARS-*

Każdy imigrant kieruje się swoimi celami i ciężko jest dywagować, jakie są prawdziwe założenia imigrantów w stosunku do państwa, w którym chcą się osiedlić⁵. Warto zwrócić uwagę na to, jak złożony jest to proces i jak różnorodne są powody, jakimi kierują się ludzie przy podejmowaniu decyzji o opuszczeniu dotychczasowego miejsca zamieszkania.

Migracje stałe (zmiana zamieszkania na stałe) można podzielić na:

- dobrowolne: zarobkowe (zmiana lub nowa praca), rezydencjalne (zmiana mieszkania), matrymonialne (zawarcie małżeństwa), ekologiczne (zmiana środowiska przyrodniczego bądź społecznego),
- wymuszone: zorganizowane: repatriacje, wysiedlenia, deportacje (wydalenie osób niepożądanych),
- żywiołowe: tzw. za chlebem (głód), wojenne i powojenne (wojna na danym terenie kraju), uchodźstwo polityczne (prześladowanie w stosunku do rasy czy polityczne), uchodźstwo religijne (prześladowania religijne), uchodźstwo ekologiczne (klęski żywiołowe oraz katastrofy ekologiczne)⁶.

Imigranci zazwyczaj chcą osiągnąć w głównej mierze poprawę warunków życia. Niejednokrotnie wyjazd z rodzinnego kraju jest związany z procesem łączenia rodzin. Można także zdecydować się na imigrację, jeśli państwo, w którym się żyje, nie zabezpiecza podstawowych potrzeb, takich jak bezpieczeństwo. Obecnie migracja na terenie Unii Europejskiej postrzegana jest negatywnie, ponieważ migranci często nie przejawiają chęci dostosowania się do życia i integracji społecznej w państwach, do których przybywają. Państwa UE stają coraz częściej przed nowymi wyzwaniami związanymi z imigracją, ponieważ kreuje to nową rzeczywistość zarówno dla Europy, jak i całego świata⁷. Państwa tranzytowe, takie jak Polska, muszą coraz bardziej strzec granic państwowych, gdyż przybycie nielegalne i przejście do innych krajów UE, najczęściej Niemiec, może destabilizować sytuację wewnętrzną kraju⁸. Obecnie Europa boryka się z napływem imigrantów i coraz częściej można usłyszeć w mediach, że proces ten ma wiele skutków negatywnych dla różnych państw⁹.

CoV-2 pandemic in Central European countries [w:] *The pandemic in Central Europe. A case study*, ed. by J. Itrich-Drabarek, London 2022, s. 62 i n.

⁵ A. Żebrowski, *Migracja zagrożeniem dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa*, Kraków 2014, s. 47.

⁶ P. Wład, *Geografia. Człowiek gospodarzem Ziemi. Podręcznik dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum*, Warszawa 2007.

⁷ W. Repetowicz, *Broń „D” i Białoruś – scenariusze dla Polski*, Defence24, <https://defence24.pl> (18.08.2023).

⁸ A. Rybak, A. Pasierbiak, *Imigracja do państw Unii Europejskiej*, Warszawa 2016, s. 17.

⁹ Z. Śliwa, A.K. Olech, *Wyzwania w kontekście migracji i kryzys na granicy polsko-białoruskiej*, Defence24, <https://defence24.pl> (20.08.2023).

Migracja jako nowe wyzwanie dla Europy

Przemieszczanie się osób niejednokrotnie było dużym problemem dla Europy, ponieważ migranci bardzo często nie chcą się dostosowywać do panujących na danym terenie warunków, co wpływa negatywnie na poziom bezpieczeństwa i obawy lokalnej ludności. Obecnie takie państwa, jak Białoruś i Rosja, chcą doprowadzić do dużego napływu migrantów do krajów UE po to, aby zakłócić ich funkcjonowanie. Można domniemywać, że ich cele i założenia to nic innego jak chęć wprowadzenia chaosu i braku kontroli nad migrantami, co w konsekwencji spowoduje zachwiania demograficzne. Nie do końca bowiem wiadomo, jaka liczba migrantów przybyła do poszczególnych państw na terenie Europy¹⁰.

Europa miała już problem migracyjny, który obserwowany był w 2015 roku¹¹. Duży napływ ludności nie był wówczas całkowicie kontrolowany, a organy bezpieczeństwa w poszczególnych państwach nie miały tak mocnych narzędzi, aby czuwać nad poziomem bezpieczeństwa swoich obywateli. Europa w tym czasie nie miała odpowiedniej polityki migracyjnej, dlatego też proces ten był tak słabo kontrolowany, a niektóre państwa mierzyły się wręcz z kryzysem¹². Największym problemem, jaki towarzyszył tak wzmożonemu przemieszczaniu się migrantów, była niejednorodna polityka wszystkich państw Europy. Część krajów, takich jak: Czechy, Węgry, Litwa, Łotwa i Estonia, Słowacja oraz Polska, nie wyrażała chęci przyjęcia migrantów między innymi z Afganistanu, ponieważ zakładała, że może to spowodować konflikty wewnętrzne. Natomiast Hiszpania, Francja, Niemcy, Włochy i Belgia zgadzały się na przyjęcie tak dużej liczby, co skutkuje teraz utratą pełnej kontroli nad procesami zachodzącymi w ich społeczeństwach. Państwa te borykają się z przemocą, przestępstwami, konfliktami, a nawet działaniami terrorystycznymi. Obywatele tych krajów niejednokrotnie w mediach wypowiadają się, że napływ migrantów spowodował u nich poczucie strachu, co wpływa często na brak poczucia bezpieczeństwa¹³.

¹⁰ P. Kolbusz, *Kryzys migracyjny 2015 roku w Europie i sytuacja uchodźców w czasie pandemii – czy kryzys skończył się na dobre i jaki wpływ na migrantów ma epidemia wirusa COVID19?*, Repozytorium Uniwersytetu Wrocławskiego, <http://repozytorium.uni.wroc.pl> (20.08.2023).

¹¹ A. Guterres, *Przemówienie z okazji Światowego Dnia Migranta i Uchodźcy z 2015 roku*, UNHCR, <https://www.unhcr.org> (20.08.2023).

¹² M. Dahl, A. Dziudzik, *Państwa Unii Europejskiej wobec kryzysu migracyjnego z 2015*, ICM, <http://icm.edu.pl> (20.08.2023).

¹³ A. Olech, *Wybory we Francji i problem migracji. Prognoza na 2022 r.*, Instytut Nowej Europy, <https://ine.org.pl> (20.08.2023).

Migranci często swoim zachowaniem i brakiem pełnej asymilacji pokazują, iż ich obecność wymaga od rządów krajów Europy rewizji dotychczasowych założeń polityki migracyjnej. Migranci z Bliskiego Wschodu i Afryki są źle odbierani przez mieszkańców Europy Środkowo-Wschodniej, ponieważ ich zachowania godzą w bezpieczeństwo, a niejednokrotnie mają charakter terrorystyczny. Ta część Europy uważa, że ich państwa nie są odpowiednio przygotowane na przybycie migrantów, dlatego nie prowadzą tak otwartej polityki swoich granic państwowych¹⁴. Migranci sami doprowadzili do takiego myślenia, gdyż to głównie oni są w Europie odpowiedzialni za działania terrorystyczne. Dodatkowo nie wszystkie państwa Europy są w stanie podjąć próby przyjęcia migrantów, ponieważ łączy się to z dużymi kosztami. Państwa przyjmujące migrantów muszą zdawać sobie sprawę z tego, że trzeba im zabezpieczyć podstawowe potrzeby, takie jak: bezpieczeństwo, edukacja, a także odpowiednie warunki bytowe. Kraje, które nie są zdolne do prowadzenia tak rozbudowanej polityki migracyjnej, najczęściej w momencie przybycia nielegalnego migranta zmuszone są go odesłać. Warto dodać, iż Europa Środkowo-Wschodnia potrafi przyjąć dużą liczbę migrantów, choćby z Ukrainy, jednak w tym przypadku mamy do czynienia z wojną, głodem czy prześladowaniem¹⁵.

Państwa Europy tworzą na bieżąco nowe polityki migracyjne, jednak zastrzegają sobie pewne ograniczenia co do państw, z których są w stanie przyjąć migrantów w czasie pokoju. Polityka ta może zmieniać się bardzo dynamicznie, jeśli chodzi o kraje przygraniczne dla państw, gdzie toczy się wojna. Wtedy państwa sąsiadujące bardzo szybko podejmują kroki w stosunku do migrantów wojennych¹⁶. Migracja, z jaką mamy do czynienia na granicy polsko-białoruskiej od 2021 roku, pokazuje, że proces ten niesie ze sobą wiele zagrożeń, między innymi tworzenie się grup przestępczych, które organizują nielegalne przemieszczanie się obywateli innych krajów do Polski. Białoruś jako państwo zachowuje się agresywnie w stosunku do Polski, ale także Unii Europejskiej¹⁷. Informacje, jakie docierają do mediów, często są przekłamane i nie odzwierciedlają faktycznego stanu zagrożenia, z jakim mamy do czynienia na granicy polsko-białoruskiej. Prezydent Rosji wykorzystuje migrantów jako narzędzie

¹⁴ W. Repetowicz, *op.cit.*

¹⁵ M. Duszczyk, P. Kaczmarczyk, *Wojna i migracja: napływ uchodźców wojennych z Ukrainy i możliwe scenariusze na przyszłość*, Ośrodek Badań nad Migracjami, <https://www.migracje.uw.edu.pl> (21.08.2023).

¹⁶ S. Kubiciel-Lodzińska, K. Kownacka, *Migranci wojenni z Ukrainy. Opinie Polaków na temat ich pobytu oraz zakresu udzielanej im pomocy*, Studia Politologiczne, <http://www.studiapolitologiczne.pl> (20.08.2023).

¹⁷ *Hybrydowa agresja Białorusi na UE*, Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.gov.pl> (20.08.2023).

ataku na Zachód. Ponadto widać bardzo duże zaangażowanie ze strony Białorusi na rzecz tworzenia coraz to nowszych rozwiązań koniecznych do otwarcia większego szlaku migracyjnego. Białoruskie władze mocno ingerują w ten proces choćby poprzez tworzenie całego szlaku transportowego imigrantów na ziemię białoruską. Ingerencja Kremla i działania Białorusi mają za zadanie stworzyć mocne i liczne grupy imigrantów, którzy będą chciały w sposób agresywny przekroczyć granice Unii Europejskiej. Wcześniej głównym celem migracji Białorusi były Litwa i Łotwa, co nie oznacza, że te kierunki nie zostaną odnowione, jeśli tylko dyktator zmieni swoje zdanie bądź będzie kierowany przez władze rosyjskie. Zagrożenia, z jakimi mierzy się Polska, mogą mieć też znaczenie bardziej szersze, ponieważ przywódcy tych dwóch krajów za wszelką cenę chcą kontroli nad innymi krajami Europy i dlatego dążą do rozmieszczenia swoich jednostek w innych krajach, aby czerpać wiedzę dotyczącą choćby tego, jakie są kroki podejmowane przez Polskę, Unię Europejską czy też NATO. Takie działania ze strony agresorów mają doprowadzić do zaburzenia bezpieczeństwa wewnętrznego państw sąsiadujących.

Obecnie państwa członkowskie UE, wypowiadając się na temat zagrożeń migracyjnych, mają na uwadze tworzenie nowych polityk zabezpieczających. Zaburzenie bezpieczeństwa RP to również wpływ na bezpieczeństwo jednostki czy danego społeczeństwa. Najbardziej są narażeni obywatele zamieszkujący tereny przygraniczne, gdyż niejednokrotnie wypowiadają się w mediach, iż czują się zagrożeni i obawiają się o swoje rodziny. Napływ migrantów od 2021 roku można też rozważać jako działania związane z wojną hybrydową.

Nowe ujęcie wojny hybrydowej

Początek XXI wieku niesie ze sobą wiele wyzwań, dlatego państwa muszą zmienić postrzeganie rzeczywistości, z jaką mają obecnie do czynienia. Pojęcie wojny hybrydowej jest dość rozległe i nie istnieje jedna jego definicja. Pierwsze opisy wojny hybrydowej stworzyli William J. Nemeth oraz Frank G. Hoffman i to właśnie oni podjęli się próby wyjaśnienia tego pojęcia. Pierwsze wzmianki o wojnie hybrydowej pojawiły się w Stanach Zjednoczonych, ponieważ wojskowi tego państwa zaangażowani byli w działania w Iraku oraz Afganistanie i mogli odczuć, iż obecnie walka tradycyjna i przy użyciu najnowocześniejszego sprzętu nie gwarantuje wygranej¹⁸. Zarówno konwencjonalne, jak i niekonwencjonalne strategie oraz taktyki mogą być zmienne, co w konsekwencji

¹⁸ *Przedmowa* [w:] *Asymetria i hybrydowość – stare armie wobec nowych konfliktów*, red. W. Sokała, B. Zapala, Warszawa 2011, s. 5.

może stać się przesłanką do pojawienia się nowych konfliktów. Obecnie wojna hybrydowa zyskała na popularności. Jej przykładem jest mająca miejsce w 2014 roku inwazja Rosji na Krym. Rosja osiągnęła swoje cele dzięki zastosowaniu nieidentyfikowanych jednostek sił specjalnych czy lokalnych ugrupowań zbrojnych. Było to możliwe także dlatego, iż panowała dezinformacja wśród społeczeństwa na Ukrainie¹⁹.

Wojna hybrydowa to połączenie narzędzi kinetycznych i taktyk niekinetycznych, a taki sposób pozwala osiągnąć założone cele. Państwa, które są zaangażowane w konflikty, mogą być dotknięte różnego rodzaju szkodami. W wojnie hybrydowej koszty związane z obronnością są znacznie niższe. Uważa się także, że jest ona łatwiejsza i tańsza, a może przynieść znaczące efekty. Wojna hybrydowa jest odbierana również jako taka, w której nic nie jest jednoznaczne, i na ogół może utrudnić działania, ponieważ państwo, w stosunku do którego stosuje się tę broń, nie jest w stanie odbierać tego jako atak. W takiej sytuacji państwo objęte agresją hybrydową ma problem z określeniem, kto może być sprawcą takiego działania i kto za tym może stać. Na takie ataki ciężko się przygotować, a co gorsza – nie jest łatwo stworzyć odpowiednie polityki bądź strategii obronne²⁰. Nielegalna migracja ze strony Białorusi do Polski jest takim działaniem wojny hybrydowej. Dyktator białoruski jest cały czas kierowany przez władze rosyjskie po to, aby zdestabilizować państwo, które pomaga obywatelom Ukrainy dotkniętym wojną. W tym przypadku prowadzone są cały czas działania strony rosyjskiej. Obecnie Polska jest przedstawiana w mediach jako państwo, które dopuszcza się na tej granicy niehumanitarnego działania²¹. Państwa UE będą cały czas narażone na działania nielegalnej migracji, dlatego powinny się wspierać w tworzeniu ponadnarodowej polityki w tym zakresie²².

Zakończenie

Migracja to proces, który będzie miał wpływ na funkcjonowanie całej Europy i świata. Państwa powinny ze sobą współpracować, aby stworzyć odpowiednie polityki zabezpieczenia przed napływem nielegalnych

¹⁹ A. Bilal, *Wojna hybrydowa – nowe zagrożenia, złożoność i „zaufanie” jako antidotum*, NATO, <https://www.nato.int> (20.08.2023).

²⁰ A.M. Dyrer, *Kryzys graniczny jako przykład działań hybrydowych*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, <https://www.pism.pl> (22.08.2023).

²¹ *Ekspert: Na granicy z Białorusią mamy wojnę hybrydową. Putin chce zniszczyć UE*, Forsal, <https://forsal.pl> (22.08.2023).

²² K. Chochowski, *Kryzys na granicy polsko-białoruskiej jako przejaw wojny hybrydowej. Aspekty administracyjnoprawne*, „Rocznik Nauk Społecznych”, 2021, t. 49, nr 4, s. 82–99.

migrantów. Kryzys, jakim ostatnio została dotknięta Polska, wskazuje, jak nieczysto jest prowadzona polityka, a Białoruś wykorzystuje migrantów do prowokacji w stosunku do polskich funkcjonariuszy strzegących granicy naszego kraju. Niejednokrotnie można dostrzec, że zagrożenia związane z migracją będą coraz częściej stanowić nowe wyzwania. Wszystkie kraje przyjmujące nielegalnych migrantów borykają się z większą przestępczością, handlem ludźmi, przemytem, handlem narkotykami czy bronią, a także szarą strefą gospodarczą, która ma negatywne skutki dla gospodarki danego państwa. Migracja była i jest dużym wyzwaniem w wymiarze politycznym oraz społecznym i teraz musi być stworzone jednolite podejście UE do globalnych wyzwań. Państwa, które nie radzą sobie z dużymi napływami nielegalnych migrantów, powinny mieć możliwość weryfikacji i odesłania ich do państwa, z którego przybyli nielegalnie, po to, aby nie narażać ich na zagrożenie, z jakimi mogą się spotkać w trakcie dalszej nielegalnej wędrówki do miejsc przeznaczenia. Brak kontroli co do liczby migrantów może stać się podłożem kryzysu humanitarnego. Obecnie żadne państwo nie jest gotowe na przyjęcie bardzo dużej liczby migrantów, ponieważ nie ma tak rozbudowanej polityki migracyjnej. Widzimy, że jeśli dochodzi do takich zagrożeń, państwa na bieżąco opracowują politykę, tak aby mogła spełniać założenia w stosunku do zagrożeń.

Bibliografia

- Asymetria i hybrydowość – stare armie wobec nowych konfliktów*, red. W. Sokała, B. Zapala, Warszawa 2011.
- Bilal A., *Wojna hybrydowa – nowe zagrożenia, złożoność i „zaufanie” jako antidotum*, NATO, <https://www.nato.int> (20.08.2023).
- Castles S., Miller M., *Migracje we współczesnym świecie*, Warszawa 2011.
- Chochowski K., *Kryzys na granicy polsko-białoruskiej jako przejaw wojny hybrydowej. Aspekty administracyjnoprawne*, „Rocznik Nauk Społecznych”, 2021, t. 49, nr 4.
- Dahl M., Dziudzik A., *Państwa Unii Europejskiej wobec kryzysu migracyjnego z 2015*, ICM, <http://icm.edu.pl> (20.08.2023).
- Deszczyński P., *Migracje zewnętrzne a bezpieczeństwo państw*, Warszawa 2008.
- Duszczyk M., Kaczmarczyk P., *Wojna i migracja: napływ uchodźców wojennych z Ukrainy i możliwe scenariusze na przyszłość*, Ośrodek Badań nad Migracjami, <https://www.migracje.uw.edu.pl> (21.08.2023).
- Dyner A.M., *Kryzys graniczny jako przykład działań hybrydowych*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, <https://www.pism.pl> (22.08.2023).
- Ekspert: Na granicy z Białorusią mamy wojnę hybrydową. Putin chce zniszczyć UE*, Forsal, <https://forsal.pl> (22.08.2023).
- Guterres A., *Przemówienie z okazji Światowego Dnia Migranta i Uchodźcy z 2015 roku*, UNHCR, <https://www.unhcr.org> (20.08.2023).

- Hybrydowa agresja Białorusi na UE*, Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.gov.pl> (20.08.2023).
- Jurgilewicz M. [i in.], *Management of restrictions during the SARS-CoV-2 pandemic in Central European countries* [w:] *The pandemic in Central Europe. A case study*, ed. by J. Itrich-Drabarek, London 2022.
- Kacprzak L., Konopka J., *Bezpieczeństwo państw a procesy migracyjne*, Piła 2008.
- Kolbusz P., *Kryzys migracyjny 2015 roku w Europie i sytuacja uchodźców w czasie pandemii – czy kryzys skończył się na dobre i jaki wpływ na migrantów ma epidemia wirusa COVID19?*, Repozytorium Uniwersytetu Wrocławskiego, <http://repozytorium.uni.wroc.pl> (20.08.2023).
- Kubiciel-Lodzińska S., Kownacka K., *Migranci wojenni z Ukrainy. Opinie Polaków na temat ich pobytu oraz zakresu udzielanej im pomocy*, Studia Politologiczne, <http://www.studiapolitologiczne.pl> (20.08.2023).
- Migracje i ich formy*, Zintegrowana Platforma Edukacyjna MEiN, <https://zpe.gov.pl> (18.08.2023).
- Olech A., *Wybory we Francji i problem migracji. Prognoza na 2022 r.*, Instytut Nowej Europy, <https://ine.org.pl> (20.08.2023).
- Repetowicz W., *Broń „D” i Białoruś – scenariusze dla Polski*, Defence24, <https://defence24.pl> (18.08.2023).
- Rybak A., Pasierbiak A., *Imigracja do państw Unii Europejskiej*, Warszawa 2016.
- Śliwa Z., Olech A.K., *Wyzwania w kontekście migracji i kryzys na granicy polsko-białoruskiej*, Defence24, <https://defence24.pl> (20.08.2023).
- Wład P., *Geografia. Człowiek gospodarzem Ziemi. Podręcznik dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum*, Warszawa 2007.
- Żebrowski A., *Migracja zagrożeniem dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa*, Kraków 2014.

Migration on the Polish-Belarus border as an element of hybrid warfare

Abstract

Migration is a process inherent in the development of civilization and results from many factors, but most often thanks to it people will be able to meet their most important needs. One of the major migration problems faced by Poland and other EU countries was recorded in 2021 on the Polish-Belarusian border. Migration manipulated by the Belarusian dictator is intended to destabilize the functioning of the state. This conflict is also caused by Russia, which may indicate that it is a hybrid war. The publication presents the issue of migration and hybrid warfare as a new challenge for European Union countries.

Keywords: migration, hybrid war, security, threats